

Ο Καποδίστριας και η ...«δικτατορία» του.

Από τον Μάριο Νοβακόπουλο.

Είναι αληθές ότι ο Ιωάννης Καποδίστριας επέβαλε ενός είδους δικτατορία. Ανέστειλε το σύνταγμα της Τροιζήνας (1827) και εγκαθίδρυσε, μετά την εθνοσυνέλευση του Άργους (1829), ένα νομότυπο συγκεντρωτικό καθεστώς, το οποίο δεν επέτρεπε την ελευθερία του τύπου και δίωκε τον αντιπολιτευτικό λόγο.

Η λέξη «δικτατορία» σήμερα μπορεί να ξενίζει, διότι την έχουμε ταυτίσει με το «κακό» και με «κακούς» ανθρώπους που την επιβάλλουν, αλλά ο όρος από τη φύση του δεν είναι αξιολογικός (η αντιπολίτευση του τότε, βέβαια, αποκαλούσε τον Κυβερνήτη «τύραννο», αλλά μικρή η διαφορά). Στρατιωτική δικτατορία (Governo Militare) προσπάθησε να επιβάλει και ο Κολοκοτρώνης, ενώ μία μίνι δικτατορική εξουσία άσκησε και ο «φιλελεύθερος» Μαυροκορδάτος στη Δυτική Ελλάδα (από τα μέσα του 1822 μέχρι και τον Μάρτιο του 1823).

Τι συνέβαινε, όμως, μέχρι να έρθει ο Καποδίστριας ; Είχαν ψηφιστεί συντάγματα (με πρώτο αυτό της Επιδαύρου το 1822) που κατοχύρωναν ένα «παραστατικό» (αντιπροσωπευτικό) πολίτευμα, μέσω του οποίου η κάθε φατρία προσπαθούσε με ραδιουργίες, δολοπλοκίες, ευκαιριακές συμμαχίες ή θεσμικά νομότυπα μαγειρέματα να επικρατήσει των άλλων φατριών. Αυτή η κατάσταση δημιουργούσε συνεχόμενους εμφυλίους πολέμους και οδήγησε στην κατασπατάληση του συνόλου του αγγλικού δανείου σε αυτούς και στην στρατιωτική ήττα της επανάστασης. Η δε λογοκρισία σε κάθε παρέκκλιση του τύπου (ο

οποίος από τη σύστασή του το 1824 αποτελούσε ουσιαστικά όργανο της εκάστοτε διοίκησης) από την καθεστώσα «γραμμή» ήταν έντονη, παρά τη θεσμικά κατοχυρωμένη ελευθερία του, η οποία θεσμοθετήθηκε στην εθνοσυνέλευση του Άστρους (1823).

Ο Καποδίστριας, φυσικά, δεν θα μπορούσε να αναλάβει μία κυριολεκτικά ρημαγμένη χώρα μέσα σε συνθήκες πολιτικού χάους και τυχודιωκτισμού, γι' αυτό, ορθώς, συγκέντρωσε τις εξουσίες και οργάνωσε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο μία στοιχειώδη κρατική λειτουργία στους επιμέρους τομείς (άμυνα/στρατός, ασφάλεια, παιδεία, ταχυδρομεία, νόμισμα, γεωργία), ενώ πέτυχε τη διεύρυνση των συνόρων της χώρας στη γραμμή Αχελώου-Σπερχειού. Για τα παραπάνω θεωρείται «εκσυγχρονιστής» παρόλο που ανετράπη από μία ετερόκλητη συμμαχία «φιλελευθέρων», τοπικών φεουδαρχών και πλοιοκτητών που απαιτούσαν αποζημιώσεις από άδεια ταμεία και ανατίναζαν τα πλοία του πολεμικού ναυτικού.

Η αντιπολίτευση εναντίον του περιλάμβανε ανθρώπους από τον Κοραή, τον Μαυροκορδάτο και τον Πολυζώιδη μέχρι τον Μιαούλη, τους Μαυρομιχαλαίους και την ...Δούκισσα της Πλακεντίας. Οι Άγγλοι από την πρώτη στιγμή τον φοβούνταν (ως άνθρωπο των Ρώσων), ενώ και οι Γάλλοι, μετά την Ιουλιανή επανάσταση, στράφηκαν επίσης εναντίον του. Υπάρχει πληθώρα μαρτυριών για συνεργία Γάλλων και Άγγλων ναυάρχων και πρέσβων στις, ακραίες και εν πολλοίς καταστρεπτικές για την μετέπειτα εξέλιξη των πραγμάτων, ενέργειες της αντιπολίτευσης. Ωστόσο, η γεωπολιτική παράμετρος των εσωτερικών πολιτικών ανταγωνισμών πολλές φορές παρακάμπτεται. Το σίγουρο είναι ότι ο Καποδίστριας στόχευε σε άλλο τύπου κράτους από το προτεκτοράτο του 1833.

Το ζήτημα, λοιπόν, δεν είναι αν ο Καποδίστριας επέβαλε δικτατορία αλλά το πόσο το -κυρίαρχο πλέον- σχήμα «εκσυγχρονισμός ως παράδοση» ή «εξευρωπαϊσμένοι φιλελεύθεροι ως ιθαγενείς» είναι αρκετά ακριβές για να περιγράψει τους εσωτερικούς πολιτικούς ανταγωνισμούς. Πάντως, όπως και να έχει, ο Καποδίστριας μπερδεύει αυτό το σχήμα.